

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De eruditione christifidelium

Herolt, Johannes

Colonie, 27. X. 1496

De septem donis spiritus sancti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30784

De septem donis

cātijs: ip̄ayxor ē ī iūiūijs. **H** **U**ltz
mortalit̄ peccat̄yxor furandoyiro suo:
Rūdeo si male exp̄dit. scz ad peccādū
sicut si daretyni cā allūciendū eum ad tur
pem actum: sic peccaret mortalit̄. Et il
le qui sic recipit talia munuscula p̄pter ta
lem turpem actum a tali muliere: tenet
in foro conscientie restituē marito ip̄ius
mulieris. immo qui scienter faceret v̄l v̄
deret talia munuscula tali mulieri quas
scit scient̄ velle abuti grauit̄ peccat: Si
milis̄ z nunci⁹ q̄ portaret talia munuscu
la scient̄ q̄ darent̄ p̄t̄ talē turpē actum
grauit̄ deū in hoc offenderet. Itē p̄tra
hoc faciūt illi mariti q̄ pludūt bona sua
vel in tabernis se iebriāt. z sic male exp̄
dunt bona illa de quibus vxor cū puerz
viuere deberet. Sed nō sic faciendū est
p̄boz honestoz discretoz viro: qui debet
ferre vinuz ad domū z bibere cum vxore
propria. z post hoc deum collaudare: et
regratari ip̄i deo om̄ipotentī: qui te sic
cibauit z potauit. **U**truz ml̄ier debeat
furari viro suo: vt inde elemosinam faci
at. hoc quere añ. viij. **E**t de illis viris
que recludunt omnia bona sua ab vxor
ibus tanq̄ ab extraneis. quere ibidem.
Septimuz quod debēt habere illi q̄
sunt in matrimonio est debita z honesta
educatio filioz vt eos i bonis instru
ant. **U**nō sciendū q̄ parētes p̄ncipalit̄
tenentur tria suis pueris. Primo debēt
eos informare q̄ innocentiam suam et
p̄ritatem deo offerāt. qz hoc est d̄oyal
de acceptū. Item precepta dei. pat̄ no
ster. z symbolū. z debent eos ad eccl̄iaz
ducere. vt verbū dei audiāt. quia verbū
dei est abus anime. Item deū diligēt et
eum timere in omnibus verbis z factis.
Sed heu sepius contingit q̄ parentes
per se ignorant precepta dei: z quando
q̄ symboluz. z poti⁹ ducūt eos ad cho
reas q̄ ad eccl̄iam. Et quandoq̄ ali
qui p̄ntes informāt suos pueros quō
sup̄be incedere debeāt. z quō mūdo pla
cere studeāt. **I**nsup̄ eis malū exp̄lū. p̄

bēt. scz iurādo blasphemādo. maledicē
do. zc. Et tales p̄ntes rei erūt oim̄ pec
catoz istoz. q̄ ex mala informatōe v̄l ma
lo exp̄plo filij sic discunt. **S**cd̄o parētes
tenentur pueros corrigere. **Q**uō añ p̄
eri corrigēdi sūt. hic quere. 4. **E**. **T**er
tio p̄ntes tenent̄ hereditare res iuste ac
quisitas filijs suis. hoc q̄re sup̄. 4. **S**.

Tractatus de septem
sacramentis explicat.

Incipit tractatu lus de septem donis sp̄s sancti.

Septē sūt dona sp̄s sancti
que ideo sunt septē. qz p̄ ea
septē vitia sp̄s alia expellun
tur. **P**rimū donū ē timor d̄ni
id ē ḡotlich forcht. **D**e q̄ d̄r
Eccl̄i. i. **T**imor d̄ni initū sapie. **Q**ui t̄
mor est custos z clausura omniū bonoz
q̄ donū cordi n̄ro adueniēs ml̄tra bōa
p̄fert. **P**rimo docet mala p̄terita emen
dare. **E**ccl̄i. i. **T**imor d̄ni expellit p̄c̄m
Scd̄o docet bona opari. **E**ccl̄i. iij. **Q**ui
timet deū faciet bona. i. q̄ timet deū n̄
hil negligit. **I**dē **Q**ui timet deū: in q̄rit̄
q̄ b̄n̄placita sunt dei. **B**reg⁹. **D**eū time
re est nulla que faciēda sunt p̄terire.
Isydor⁹ in synonymis. **T**imor expellit
peccatū. timor reprimūt vitium. z timor
cautū facit hoīem atq̄ sollicitū. **T**ertio
timor disponit z habilitat corda nostra
ad vitā religiosaz. **E**ccl̄i. iij. **T**imor d̄ni p̄
parat corda. **E**t **B**ernardus i tractatu
de septē donis dicit. **C**onnexa sunt qui
dem timor z religio. z manere nō potest
vnum sine altero. **Q**uarto timor d̄ni cō
seruat hoīem in bono. **B**ern̄. **I**n p̄tra
te nihil ita valet ad gratiā promerendaz
cōseruandā z recuperandā q̄ si videat̄
nō alia sapere. sed sp̄ timere. **U**nō etiā
Salomon: **S**i in timore d̄ni nō reue
ris te: cito subuertet̄ dom⁹ tua. **Q**uinto

timor dñi misericordiam meret ps. Quō mi
seret pat filioꝝ suoꝝ: misert⁹ ē dñs timē/
tib⁹ se. Sexto ꝑfert hoī puisionē rpalū
ps. Timere dñm oēs sancti ei⁹: qm̄ nō
est inopia timētib⁹ eū. Septimo cōfert
hoī plongatōem vite. Un̄ puer. x. Ti/
mor dñi apponet dies. Octauo oꝝdem
facit exaudiri. ps. Volūtate timētūz se
faciet. ⁊ deꝑ catōez eoꝝ exaudiet. Nono
eternam gloriāz meretur. Prouerbioꝝ
xxvij. Beatus homo q̄ semp est pau/
dus. Eccl. xxv. Beatus vir cui ē dona
tū habere timorem dei. Gregorius dic
Ubi timor non est: salus ibi non erit.
Hi sunt nouem fructus: quos confert
donum timoris qd̄ est primum donum
spiritus sancti. ⁊ hoc donum timoris ex/
pellit primū peccatum mortalesq̄ super
biam. Timor dñi hoīem humiliat. sup
biā vero eleuat. Eccl. x. Odibilis est co
ram deo ⁊ hoībus supbia. ⁊ q̄nto se hō
hic magis exaltat tanto magis in futu
ro humiliabitur. Luc. i. 8. Omnis q̄ se
exaltat humiliabitur. Ergo vt in futu
ro exaltemur humiliemus nos h̄ corāz
deo in timore dñi. i. Pe. 5. Hūiliamini
sub potenti manu dñi. vt vos exalter in
die visitationis. Bern. Per humilita
tem ascēdas ad sublimitatem. quia hec
est via ⁊ nō alia p̄t ipam. qui alias va
dit potius cadit q̄ ascendit. Q̄ sola est
hūilitas q̄ exaltat. ⁊ sola q̄ ducit ad vitā
B **S**ecūm donū est donū p̄tē
tis Ubi notādū q̄ est triplex p̄tē
da. vna ad deū. ⁊ illa debet esse in ꝑfide
tia bona quā debem⁹ habere ad deum.
Primo in temporalī puisionē. ps. Ja
cta cogitatū tuum in dño. ⁊ ip̄e te nutri
et. Idem. Multitudo omniū in te spar
dñe. ⁊ hoc tollit nūciam ⁊ supfluam sol
licitudinē temporalium quam habēt
illī auarī qui nunq̄ satiantur. Sꝫ semp
timent sibi deficere ⁊ procurant sibi cur
omī sollicitudinē rpalia q̄si semp̄r debe
rent viuere. ⁊ forte in breuit moriuntur.
Lu. i. 2. Stulte haec nocte. ⁊c. Contra h̄

dicte xps in euāgelio. Nolite solliciti eē
dicētes. qd̄ māducabimus qd̄ bibem⁹
nōne aīa plus est q̄ esca. q̄si dicerz. Sꝫ
dat maiorā. id est vitam: etiā dat mino
ra. i. escam ⁊ vestimēta. Secūo in sp̄ialē
bus q̄ntum ad aīam. ps. Sperāre autē
in dño misericōdia circūdabit. Et sic tollit
despario. que est peior omī peccō. Un̄
Iliō. de summo ho. Despario auget
peccm̄. despario est peior omī peccato.
Un̄ Chri. in sermone. Nihil em̄ deuz
sic offendit q̄ despario. Item Iliō. ij
li. de sum. ho. Perpetrare aliqd̄ flagitē
um mors est anime. h̄ despare est ad ifer
num descendere. Tertio in eternis. i. in
remuneratōe omnium bonorum. Luce
xij Nolite timere pusillus grex. compla
cuit em̄ patri vestro dare vobis regnūz
Secūda p̄tē est quo ad seipm̄.
Et illa debet esse in miseratōe ꝑprie anī
me. Unde Eccl. xxx. Miserere anime
tue placens deo. Un̄ sciendum q̄ sex
opera misericōdie debem⁹ exhibere anime
nostre. Primo debemus eā cibare pa
ne vite. hoc fit quādo digne cōmunicā
mus. Secūdo potare cum calice tribu
latōis ⁊ patientie quē christus ꝑ se bibit
et nobis ꝑpinauit. Math. xx. Potest
bibere calicem quē ego bibiturus sum.
Tertio vestire cum charitate dei ⁊ ꝑ
ximi. quia hec est vestis nuptialis vite
eterne Math. xxij. Antice quomō huc
intraſti nō habens vestem nuptialez: ꝑ
quā vestem cognoscūtur filij dei Ioh̄is
xij. In hoc cognoscūtur homines q̄ meī
estis discipuli si dilectōem habuerit ⁊ ad
iūtem. Quarto hospitare. hoc fit ꝑ
p̄m̄am quam agimus ꝑ peccatis no
stris. quia cuz homo est in peccato mor
tali: tunc facit sibi mansionem in iferno
ps. Appropiānt vsq̄ ad portas mor
tis Sed quando penitentiam agit: tūc
preparat sibi mansionē in celo. Math.
iij. Penitentiam agite. Quinto visi
tare. ⁊ hoc fit quando fragilitatē nostrā
pensamus. ⁊ peccata nostrā cum amari

De septem donis

tudine cordis recolimus. vt cū ppha dicere possim. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee. **S**exto debemus eam de carcere huius mundi educere. et hoc fit per desiderium supernorum. **A**plos que sursum sunt querite: non que super terram. **I**dem. **N**ostra conuersatio in celis est. **T**ercia pietas est quo ad proximum. illa exhibetur primo in dando. **E**ccli. i. 4. **A**n mortem benefac amico tuo. id est christo. quia elemosyna in vita multo melior est quam post mortem. Quia vnus denarius in vita melior est quam centum post mortem. **S**ecundo exhibetur proximo commodando. **P**s. **I**ustus miseretur et commodat. et semen illius in benedictione erit. **E**t de hoc gaudet christus et tota celli curia. quia sumus sua membra. et erit homini valde meritorium. **L**uce. vi. **D**uctum dantes nihil inde sperantes. **T**ertio in condonando proximo. **L**uce. 6. **D**imitte et dimittemi **A**ug. **E**a elemosyna nihil est maius: quia ex corde dimittimus quod iam nos quisque peccauit. **Q**uarto facta proximo non in malum iudicando. sed sper ad meliorem partem interpretando. **A**n aug. super illud **M**at. **N**olite iudicare. et non iudicabimini. **I**n loco nihil aliud precipi existimo: nisi vt ea facta dubia que sunt. que a iudiciis meliorem partem interpretemur. **U**nde sciendum quod quilibet tenet omnia dicta et facta proximo in meliorem partem interpretari nisi sint manifesta mala. **A**plos. **Q**uo iudicio alius iudicas. teipsum condemnas. **S**ed dices vnde oritur quod aliquid omnia que vident vel audiunt de proximo. sper in malum interpretant. **R**espondeo quod ex duobus puenit. **P**rimo: quia ipsi mali sunt. **U**n **C**hry. super **M**at. **D**is homo semel se alium existimat. **I**dem. **S**icut difficile aliquem suspicatur malum que bonus est. sic difficile suspicatur aliquem bonum qui malus est. **S**ecundo. quia male afficitur ad illum quem iudicat. **A**ug. **C**ertum est quod de malo incerto neminem iudicare que tanquam meipsum diligere. sed etiam defendere et excusare

quod diu in publicum non perdit. **S**ed quia charitates perdidimus: facilius alterum iudicamus. **E**t ergo omnes qui faciunt alterum iudicare: ostendit se vacuam a gratia dei et a charitate proximi. **S**ed que bona suspicatur de proximo est signum perfectus et bonitatis. **S**eg. in moral. **Q**uanto vos in bono proficitis tanto etiam bona de alio sentitis. **E** **T**ertium donum est donum scientie. i. gotliche kunst. quod donum primo docet seipsum cognoscere. scilicet quis es. quod fuisti. et quod eris. **B**er. **C**ogita ergo vnde veneris et erubescere. vbi es ingemisce. quo properas et pertimesce. **I**tem cognosce te per culpam actualem fieri exolum deo. **S**ap. xiiij. **O**dio sunt deo impius et impietas eius. **E**ccli. xij. **A**lterius odio habet peccatores. **I**tem per culpam eris maledictus. **P**s. **M**aledicti que declinant a mandatis tuis. **E**t insuper debito mortis eterne: non solum temporalis vt iumentum. **E**zech. xvij. **A**ia que peccauerit ipsa morietur. **S**ed e converso cognosce quod gratia facit hominem filium dei et heredem. **A**plos ad **R**om. vij. **S**i filij et heredes. **I**tem facit hominem bonum. **P**s. **B**eatum propter quod cuius est dominus deus eius. **I**tem gratia facit hominem benedictum. **D**euf. xxvij. **S**i precepta mea audieris benedictus tu in ciuitate benedictus in agro etc. et hoc ergo nomine noxiabit deus bonos que ad dexteram eius erunt dicentes. **M**at. v. **V**enite benedicti patris etc. **S**ecundo docet donum scientie cognoscere deum. **P**rimo in quantum est creator tuus et tu creatura eius. **U**n **P**s. **I**psa fecit nos et non ipsi nos. et sic teneris ei obedire tanquam tuo creatori. **S**ecundo in quantum dominus tuus. et tu seruus eius. et sic teneris ei fideliter seruire tanquam fidelis seruus domino suo. **T**ertio in quantum ipse pater tuus et tu filius eius. et sic teneris ei exhibere honores et reuerentiam. **Q**uarto in quantum redemptor tuus. et sic teneris eum diligere. **J**ohis. xv. **M**aiorem autem charitatem nemo habet vt animam etc. **Q**uinto in quantum futurus iudex tuus et sic cum timere debes in omnibus verbis et

factus siue comedendo siue dormiendo
Tertio donum scientie docet cognosce-
 re. p. rimos scz qno omes hoies tam di-
 uites tam paupes qz nobiles sunt siles
 in quattuor. Primo em hoies sunt siles
 ex prencipij. quia omes ab vno deo z
 de eodem luto formati sunt. z omes nu-
 di z paupes nati. Job. xxxij. Ecce me
 fecit deus sicut z te. z de eode quoqz lu-
 to formatus sum. Sap. vij. Nemo ex
 regibz aliud habet natiuitatis initium.
Secundo sumus similes ex pte medij. qz
 omes mortales z breuis vite tam diui-
 tes qz paupes. Eccl. x. Omnis potentia
 tus breuis vite. Job. xij. Breues di-
 es hois sunt. Tertio ex pte finis. quia
 omnes in eadem mortem z putredinez
 reducunt Job. xvij. Putredini dixi pa-
 ter meus es zc. Hoc prz in ossibz mor-
 tuoz. qz ibi nulla est distinctio inter no-
 biles z ignobiles. Quarto ex parte iudi-
 cij. qz omes sub vno iudicio em redde-
 re compelluntur. ij. ad Abozin. v. Oes
 nos manifestari oportz an tribunal xpi
 vt referat zc. Et actum. x. Ipe est qz co-
 stitutus est a deo iudex viuoz z mortuo-
 ru. z cu hanc equalitatem zgnoscamus
 tunc nos mutuo diligere debem. z vn-
 aliu no spernere. Unde Grego. Omnes
 fratres sumus vni impatoris pte co-
 diti. z sanguie ipsi redempti. z idcirco fra-
 tres nros qzuis paupes et abiectos in
 nullo despiciere debemus. Aug. de do-
 ctrina xpiana. Ego no interrogo te scri-
 catu pauperem z pannosuz. no qles in ve-
 stibz sitis. s. qles nati fueritis. ambo cer-
 te nudi. ambo infirmi. ambo vitā mise-
 ra inchoates. z ob hoc ambo plorates
 qn nascebamini infantes. Et illud do-
 nu expellit inuidia q est p raria charita-
 ti. qz gaudet de malis. z tristat de bo-
 nis qd est diabolicu. s. inuidi sunt a deo
 maledicti. Esa. v. Ve vobis q dicitis
 bonu malu zc. z tales inuidi sunt filij di-
 aboli. qz sicut charitas est signu filioz dei
 Un Job. xij. In hoc cognoscer hoies

qz mei estis discipuli si dilectioem habue-
 ritis. Sicut inuidia est signu filioz diabo-
 li. **Q**uartu donu est donu for-
 titudinis. i. gotliche stercke. **U**bi scien-
 du qz deus no qrit fortitudinē corpis. s.
 spūs. Un Neemie. viii. Gaudiu etem
 dm est fortitudo nostra. Et norandu qz
 spūs scūs p donu fortitudinis tripliciter con-
 fortat hoiem. Primo in tolerādo aduer-
 sitates patieret. i. Thessal. v. Patietes
 estote ad oēs. **S**ed diceret qno
 acqram mihi patietia in aduersis. Rū-
 deo qz pncipaliter sunt tria q inducunt
 ad patietia. Primu est. qz cu pctis tuis
 plus meruisti. No pcto nequa qz pat-
 aut h aut in futuro puniet. Ergo modū
 cu in pnti libeter pati debes p purgato-
 rio z peccatis tuis. Scdm qz xps malo-
 ra sustinuit p te. ergo tu etiā p eo aliqd
 modicu pati debes. Greg. Si passio
 xpi ad memoria reducatur nihil est qd no
 equo aio tolere. Tertiu est. qz tribula-
 tio ē via ad celu. Act. xiiii. Per multas
 tribulatioes optet nos intrare regnu dei
 Insuper tribulatioes z infirmitates aug-
 mentant pmiu eternu. Math. v. Gau-
 dete in illa die. supple tribulatiois. qm
 merces vra multa est in celis. Un Hiero.
 in epla: Libeter nunc tormēta patioz
 vt futura mihi gla seruet. Hodo qntes
 aliquē dolore patieret sustines: et si mil-
 lesies dolore sentires in oculo dicitur p
 qlibet vice et ernu pmiu possidebis. Et
 illd pmiu excedit oēs tribulatioes. Apl's
 Rho. viii. No stz cōdigne passioes zc.
 Scdo confortat nos spūs scūs p h donu ad
 vincēdu diabolū. Jac. iiii. Resistite dia-
 bolo z fugiet a vob. Itē ad p rēndū mū-
 du. Jac. iiii. Amicitia h mudi inimici-
 cia ē dei. qz amc h scli inimic est dei
 Ista pba stz multū terribilia amatoribz
 h scli. qz nō p rē duobz dnīs fuire. Sz
 dicēs. qno vincit mūd. Hoc docz Au-
 g. dicēs. Cōcupisce qd pmisit oipotēs
 expauesce qd minaf oipotēs. z sic viles
 sit omis mundus. Tertio confortat ad

des aliqua pulchra. & gustas dulcia: p hoc intelligere. cogitare debes eterna. **Bernardus**. Dulcedo oim creaturari si quis iuste aduerit: nihil est aliud nisi q ad illa et nam dulcedinem nos inuitat. Et illud donu expellit peccatu gula. qz per donu spiritus sancti sumimus cibuz & potum. & vitur creaturis dei ad honorem ipsius & utilitatem nostrā. Et sic refecat supfluitas gula. **S** Septimu donu est donu sapie. i. goetlich wisheyt. Et sciendū q sapia dr quasi sapida scientia. & per hoc donum spū sancti dat nobis sapere celestia que dulcedo p cellit omnem dulcedinem totius mundi. **U** **Basilus**. Dulcedo melliflora dulcedo miranda. qz dulces in meditatione. s; dulcior in orōe. dulcissima i cōtemplatione. Sed supdulcissima in beatitudine. imo tāta dulcedo est in etna patria q est inexplicabilis & inestimabilis. **U** tanta est dulcedo: q si celū aperiretur. & minimuz gaudiū alcauius sancti parui videretur: qzuis a nobis remota sunt tamen totus mūdus sufferre nō posset. **S**i possibile esset tunc nullū cor a deo triste eēt quin letificaretur: nec ali-

qua pena tam amara quam homo sentiret siue ignem siue aquam bullientem immo nec ipsam mortem corporalem. **Q**uid tunc erit cum nos illic venerim⁹ et cum deo & omnibus sanctis gaudebimus. **D**eum videre est ita delectabile: q **Augustinus** dicit q potius vellet eē in inferno & deum videre: qz in celo & ei⁹ visione carere. **U** **ps**. Quoniam mille anni ante oculos tuos tanqz dies hesternae que preterijt. Et illud donum expellit peccatum luxurie. quia fm **Gregorius** gustato spiritu desipit omnis caro. **Augustinus** dicit sic. Gaudium diuine dulcedinis non degustas. si carnali delectatione cor maculas.

Tractatus de septem donis spiritus sancti explicit Et per consequens totus liber **Discipuli de eruditione christifidelium**. arte et impensis viri solertis **Hermani bugarot de Herwich** Colonie nup impssus iuxta antiquū forū in domo vulgariter nūcupata. tzo dem Wyl den man Anno salutis nre **D. cccc. xcyi** sexto **Kalēdas Nouembriis**